

щодо володіння та відповідно формування ділової репутації виникає у особи саме з моменту появи можливості займатися професійною діяльністю, а точніше – з моменту досягнення особою повноліття та в інших випадках надання особі повної цивільної дієздатності [3, с. 84].

Механізм захисту ділової репутації характеризується тривалим і важким шляхом удосконалення. Значний вплив мали розвиток інформаційного суспільства, розширення прав ЗМІ та самих фізичних осіб, глобалізація економіки і всіх сфер життя, гармонізація національного законодавства із законодавством країн Європи.

Хочеться звернути увагу на те, що право на ділову репутацію є особистим немайновим правом. Особисті немайнові права належать кожній фізичній особі від народження або за законом, вони не мають економічного змісту, а також тісно пов'язані з фізичною особою. Фізична особа не може відмовитися від особистих немайнових прав, а також не може бути позбавлена цих прав.

Нажаль в нашому суспільстві « зустрічають по одягу, а проводжають по розуму». Так і наша ділова репутація говорить за нас. Нам потрібно постійно її підтримувати, і ніхто не може відбирати у нас це право. Оскільки кожна людина має свої особисті немайнові права, і право на ділову репутацію є одним з них, і воно є недоторканим. Фізична особа може звернутися до суду з позовом про захист своєї ділової репутації.

Вибір способу захисту особистого немайнового права, зокрема права на повагу до гідності та честі, права на недоторканість ділової репутації, належить позивачеві. Разом із тим, особа, право якої порушено, може обрати як загальний, так і спеціальний способи захисту свого права, визначені

законом, який регламентує конкретні цивільні правовідносини. У зв'язку з цим суди повинні брати до уваги, що відповідно до статті 275 ЦК захист особистого немайнового права здійснюється у спосіб, встановлений главою 3 цього Кодексу, а також іншими способами відповідно до змісту цього права, способу його поширення та наслідків, що їх спричинило це порушення [2].

До таких спеціальних способів захисту відносяться, наприклад, спростування недостовірної інформації та/або право на відповідь (стаття 277 ЦК), заборона поширення інформації, якою порушуються особисті немайнові права (стаття 278 ЦК) тощо.

При розгляді справ про захист гідності, честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи суди повинні точно і неухильно застосувати положення Конституції України, ЦК України та низки спеціальних нормативно-правових актів (ЗУ «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення» «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» та інших нормативно-правових актів, що регулюють вказані суспільні відносини).

Підводячи підсумок, вважаємо, що проблема особистих немайнових прав особи, громадянина є однією з найважливіших у цивілістиці. Кожна особа у правовій державі має відчувати свою соціальну захищеність, повага до особистості повинна стати в такому суспільстві нормою повсякденного життя. Конституційне закріплення основних прав людини на життя, здоров'я, свободу і особисту недоторканність викликало необхідність розробки механізму забезпечення і реалізації цих прав галузевим законодавством України, зокрема, цивільно-правовим.

Література

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року (редакція від 30.09.2016 року) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Великанова М. М. До питання про захист честі, гідності та ділової репутації фізичної особи / М.М. Великанова // Юридичний вісник. - 2012. - 2(23). – С. 80-85.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] / Ю. Б. Бек [та ін.] ; ред. В. М. Косак. - К. : Істина, 2004. - 976 с.
5. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи : Постанова Пленуму ВСУ від 27.02.2009 року [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

УДК 342.7

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ІМ'Я ЗА ЦИВІЛЬНИМ ТА СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

Григорук Л. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – викладач Жарчук В.А.

Вінницький коледж економіки та підприємництва ТНЕУ

Ім'я - власна назва суб'єкта, тобто людини, тварини чи персонажа.

Ім'я дитини визначається за згодою батьків. Ім'я дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, у разі відсутності добровільного визнання батьківства визначається матір'ю дитини. Дитині може бути дано не більше двох імен, якщо інше не впливає із звичаю національної меншини, до якої

належать мати і (або) батько. По-батькові дитини визначається за іменем батька. По-батькові дитини, народженої жінкою, яка не перебуває у шлюбі, за умови, що батьківство щодо дитини не визнано, визначається за іменем особи, яку мати дитини назвала батьком.

Юридично якість імені, на нашу думку, визначають два типи чинників: суб'єктивні (воля

носіїв імені чи законних представників) та об'єктивні (правові норми, практика правозастосування, що склалася). Так, певне ім'я (в тому числі прізвище) особа має тому, що по-перше, це відповідає волі її батьків та її власній волі, а по-друге саме таке ім'я містить вчинений в установленому законом порядку актовий запис про народження, зміну імені, про шлюб чи розірвання шлюбу, усиновлення [1].

Таким чином, поєднання цих суб'єктивних та об'єктивних чинників зумовлює наявність у особи імені, яке має певну якість і характеризується, зокрема, такими властивостями, як зміст, звучання, словесна форма, способи написання. І здавалося би, правила, які дозволяють запис імені у власній національній традиції, лише розширюють можливості людей, розширюють зміст права на ім'я, однак оскільки ці бажання мають бути втілені в актовому записі, вони певною мірою коригуються діючими правилами вчинення цих актових записів. Ім'я особи, яким би воно не було, може бути закріплене в актовому записі лише за нормами і правилами української мови. Фонетична транскрипція передбачає передачу на письмі мовних звуків за допомогою спеціальних символів. Українська транскрипція при цьому використовує як символи, які позначають характеристики звуків. За правилами транскрипції запис вміщується в квадратні дужки і робиться лише маленькими літерами. Наприклад, звучання імені Святослав за правилами транскрипції можна записати так : [сватослау]. Якщо саме такий запис імені має право громадянин відповідно до ст. 294 ЦК України, то стає незрозумілим, навіщо особі це право і яка від нього користь. Очевидно, що в ст. 294 ЦК України законодавець мав на увазі зовсім не транскрипцію, а так звану транслітерацію, тобто передачу іншомовного імені на письмі за допомогою літер українського алфавіту [2].

Право на транскрибований запис відповідно до ч. 2 ст. 294 ЦК України стосується прізвища (родового імені) та ім'я (власного імені-особистого імені) [2].

ЦК не передбачає право на транскрибований запис по батькові (патріархального імені). Однак така можливість впливає із ч. 3 ст. 28 Закону України «Про засади державної мовної політики», яка передбачає, що кожен громадянин України має право використовувати своє прізвище та ім'я (по батькові) рідною мовою згідно з традиціями цієї мови, а також право на їх офіційне визнання [3]. Транскрибований запис імені, прізвища згідно із ч. 2 ст. 294 ЦК України здійснюється відповідно до традиційної вимови, національної приналежності цієї фізичної особи. Таке положення відповідає як міжнародним стандартам з прав національностей так і чинному законодавству України.

Законодавство України визначає за громадянами, що належать до національних меншин такі специфічні права: вільно обирати та відновлювати національність; на збереження національної-етнічної самобутності; на національне прізвище, ім'я то по батькові; та інші.

Кожний громадянин України має право на національне прізвище, ім'я та по батькові, тобто громадяни мають право іменувати себе згідно з національними традиціями. При цьому їхні імена мають перекладатися з національної мови українською мовою у транскрипції. Громадяни в національній традиції яких немає звичаю вказувати «по батькові», мають право записувати в паспорті лише ім'я та прізвище, а в свідоцтво про народження ім'я батька і матері. Це право важливо було закріпити в законодавстві у зв'язку з тим, що раніше прізвище, ім'я та по батькові особи подеколи добровільно спотворювали і перекручували в офіційних документах.

На сьогодні реалії є такими законодавство України гарантує громадянам таку якість імені, яку може забезпечити українська орфографія. Правило про транскрибований запис імені відповідно до національної традиції є дуже суперечливим саме по собі і його застосування, на нашу думку, не здатне задовольнити потреби носія імені. Норми про запис імені національною мовою в тому вигляді, в якому вони існують сьогодні, можуть стати підґрунтям для судових спорів щодо імені.

Права громадян на національне ім'я, на його відтворення закріплені у ст. 12 Закону України «Про національні меншини в Україні» [4].

За установленною традицією особові імена, що вживаються українським, російським, білоруським народами не транслітеруються, а перекладаються за рідкісними винятками передачі імен деяких відомих діячів культури (Микола Бажан, Павло Тичина). Натомість судова правозастосовна практика з набранням законної сили чинним ЦК України, як правило захищає право фізичної особи на транскрибований запис прізвища та імені [5].

Відповідно до ч. 3 ст. 294 ЦК України у разі перекручування імені фізичної особи воно має бути виправлено [2]. Якщо перекручення було здійснено у документі, такий документ підлягає заміні. Крім оскаржень рішень, дій, бездіяльності відповідних органів у порядку адміністративного судочинства, можлива й інша судова форма захисту, а саме звернення до суду в порядку окремого провадження із заявою про встановлення факту, що має юридичне значення, у якій просити суд встановити факт неправильності запису імені та внести зміни у відповідний запис. Право на транскрибований запис імені є складовою елементу змісту особистого немайнового права на ім'я, яке закріплено як на рівні законодавства, так і в міжнародних правових актах. При цьому межі такого права на транскрибований запис імені є підставою для застосування цивільно-правових способів захисту/

Таким чином, підсумовуючи вищевикладене, зазначимо, що ім'я фізичної особи (псевдонім) залежно від характеру правовідносин щодо його використання може виступати як у якості особистого немайнового права, так і у якості окремого об'єкта права інтелектуальної власності.

Література

1. Цивільне право: підручник : у 2 т. / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького – Х. : Право. – 2011. – Т. 2. – 816 с.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 (редакція від 02.11.2016 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Про засади державної мовної політики : Закон України від 03.07.2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Про національні меншини в Україні : Закон України від 25.06.1992 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
5. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України [Текст] / Ю. Б. Бек [та ін.] ; ред. В. М. Коссака. - К. : Істина, 2004. - 976 с.

УДК 340.142

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУДОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ ЯК ДЖЕРЕЛА ПРАВА

Луценко А. – ст. 3 курсу, гр. ПРвн-31

Науковий керівник – викладач Колесник О.В.

Вінницький коледж економіки та підприємництва THEU

Уперше поняття «джерело права» було застосоване щонайменше дві тисячі років тому. Проте до цього часу залишається в центрі обговорення наукової спільноти. Це й не дивно, адже, як відомо, абсолютна істинність будь-якого поняття є швидше за все утопічним явищем, тому потрібно до нього прагнути, але ніколи не припиняти пошуки. По-перше, саме в джерелах права чи не найяскравіше проявляються загальні соціальні риси права – саме ті загальні закономірності та специфічні особливості, що характерні праву загалом або окремим його галузям. По-друге, детальна розробка та вивчення цієї проблеми дозволяє краще не тільки пізнати сучасне право. [4, с. 24]

Стосовно цього М. Марченко зазначає: «... не можна не враховувати історичний аспект процесу формування та розвитку уявлень про джерела та форми права, оскільки право, еволюціонує разом зі своїми джерелами, постійно змінюється, розвивається і удосконалюється». По-третє, дослідження цього питання актуалізується і тим, що серед учених тепер не вироблено єдиної позиції щодо розуміння самого поняття «джерело права». [8, с. 132]

Звертаючись до історії розвитку прецеденту, Вільям Попкін зазначав, що судові прецеденти створювалися судами в разі виникнення казусів, а саме коли відповідь не можна знайти в законах і звичаях. Сутність таких рішень полягала в наданні їм нормативного характеру по конкретній справі, що приймалася за правило при вирішенні інших аналогічних справ. [9, с. 54]

Правовий звичай і судовий прецедент підготували підґрунтя для появи закону. Вирішальна роль прецеденту у створенні і функціонуванні права дозволяє відокремити систему загального права, створену суддями в Англії, яка надала можливість вирішувати суперечки між окремими особами, а потім використовувалась у США, Канаді, Австрії, від романо-германської правової системи, яка застосовувалась у Франції та інших державах на основі римського права [6, с. 110].

Загалом система джерел права має вирішальне значення для характеристики правової системи тієї чи іншої країни. Правові системи сучасних держав відрізняються, зокрема, тим, яке із

джерел права переважає в національній правовій системі певної країни. Наприклад, у країнах романо-германського права основним джерелом права визнаються нормативні юридичні акти, а основною особливістю правової системи англо-американського права є визнання та широке використання як джерела права судового прецеденту. Якщо ж говорити про сучасну українську правову систему, то тут вищим джерелом права визнається воля народу, і, відповідно, Конституція України як результат народного волевиявлення, є нормативним актом, вищою юридичною силою [14, с. 25–26].

Звичайно ж, як і будь-яке явище, так і кожна правова система має дві сторони – як позитивні, так і негативні аспекти, які необхідно враховувати при побудові системи джерел права. Так, романо-германська правова система насичена нормативно-правовими актами, що становлять її основу. Тобто кожний етап правовідносин обов'язково повинний мати конкретну норму регулювання. Проте передбачити всі соціальні явища, які можуть виникнути у суспільному розвитку, і нормувати їх – це нездійсненна мрія для законодавця. [16, с. 120 -121].

Найбільш поширеним визначенням прецеденту можна вважати наступне. «Прецедент – це рішення юрисдикційних і адміністративних органів щодо конкретних справ, які приймаються за загальне обов'язкове правило при вирішенні всіх аналогічних справ у подальшому» [1, с.6].

Судовий прецедент в українській правовій науці радянського періоду розглядався як формальне джерело права, що має місце в правових системах деяких держав, але чужий вітчизняній державно-правовій практиці. Визнання судового прецеденту як самостійного джерела права трактувалося як замах на принципи соціалістичної законності і соціалістичної демократії, які виражаються в повновладді рад народних депутатів [2, с. 5].

Хочеться відзначити, що судовий прецедент заслуговує «уважного і вільного від примусового впливу панівної державної ідеології вивчення...» [7]. Більшість учених вважають, що необхідно визнати в українській правовій системі джерелом права судовий прецедент не тільки в теорії держави і права, але і в галузевих науках. Але лише у тому випадку, коли